

“School met Onderwijzerswoning te Nauërna”

Onder deze omschrijving is op donderdag 29 oktober 1868 in het provinciehuis te Haarlem de aanbesteding gehouden van de bouw. 1.

Simon van der Kamp, timmerman te Leiden, heeft als laagste inschrijver het werk gegund gekregen voor de som van 8.660 gulden. 2. In het bestek staat de voorwaarde dat de aannemer 'na 1° Maart 1869 het werk met ijver zoodanig onafgebroken moet voortzetten, dat het den 1sten October 1869 geheel voltooid is op het portlanden en behangen na, met verbeurte van fl. 10,-- voor elke dag nawerkens.' 3.

Met 'brood, koek en chocolade aan de kinderen' en 'ververschingen' is de nieuwe school in de zomer van 1870 ingewijd. Jan van Zaanen is de hoofdonderwijzer en dat is hij al minstens vanaf 1842. 4.

Op dezelfde plek stond een eerdere – houten – lagere school met ongeveer 40 leerlingen. Van deze school is alleen de hoofdplattegrond bekend. De meeste ouders waren in staat tot het betalen van het schoolgeld, slechts zo'n 10% was daartoe onvermogen. 5.

Hoogstwaarschijnlijk is L. J. Immink de architect van het gebouw. Hij was de eerste stadsarchitect van Zaandam en bekend van onder meer de Joodse Synagoge aan de Gedempte Gracht en de villa Westzijde. 6.

Waarschijnlijk is de school nr. 4 gebouwd met een enkel lokaal met een grootte van 5,4 bij 10,8 meter en is later een tussenwand geplaatst, zodat twee lokalen ontstonden. Aan de noordzijde stonden 2 van elkaar gescheiden uitbouwtjes, 'privaten', waarvan een met een gietijzeren urinoir. Opvallend is de combinatie van een grote luchtkoker met een in het midden geplaatste schoorsteen. De mooie houten rozet en alle betimmering zijn nog altijd aanwezig. 7.

Meester Anthonie Peijs is op 25 februari 1875 aangesteld als hoofdonderwijzer. 8. Voor zover bekend is pas in 1903 een onderwijzeres benoemd. Geertje Dekker startte met 'nuttige handwerken en vrije- en ordeoefeningen', maar haalde in 1909 ook haar hoofdakte. Na 1910 werd zij opgevolgd door achtereenvolgens drie onderwijzeressen. 9.

De kinderen leerden schrijven en tekenen met griffel, potlood en pen, maar ook rekenen. 10.

Vermoedelijk is de school gesloten in 1918. In het voorjaar van 1919 is het schoolgebouw in gebruik genomen als noodziekenhuis voor lijdende aan vlektyfus in de omgeving. Het ziekenhuis werd geleid door dr. Jitta. Op 16 maart kwam zuster Bongers de dagelijks leiding nemen. Uit een briefje van haar blijkt dat haar reis onfortuinlijk was verlopen. Door het missen van de trein kwam ze pas om middernacht aan en werd ze pas binnengelaten toen zij bij een 'stalhouder' de huisgenoten per telefoon kon bereiken. 11.

Het gezin van de familie D. Bakkum werd er verpleegd. 12. Er werd daartoe zelfs door installateur P. Aafjes een 'tijdelijke elektrische geleiding' en een warmwaterketel aangelegd. Uit rekeningen van D. Crok en P. Tambach en anderen blijkt dat de zieken flink melk, kaas, boter en eieren kregen. Piet Dunnebier zorgde voor huurfietsen ten dienste van de verpleegsters. De verpleging duurde in elk geval tot in 1920. 13. Meester Peijs heeft zijn aanstelling behouden en bleef in de woning wonen tot zijn overlijden op 1 oktober 1922. Zijn laatste jaarinkomen, inclusief vrije woning, was 4130 gulden. 14.

Na de sluiting als ziekenhuis hebben de school en het huis diverse bewoners en functies gehad. In 1922 heeft de boerenfamilie Crok het complex gekocht. Het schoolgebouw heeft dienstgedaan als opslagplaats van paardenhoofdstellen en andere boerengereedschappen. De Ossestal was de eigenlijke boerderij. 15. De school diende ook voor opslag van houtbewerkingsbedrijf K. Louwen en als vrachtautogarage van Teun en Nico Crok. Dirk Crok en neef Puck Crok bleven als laatsten over.

Na hun overlijden heeft Trientje Eggers, echtgenote van Gerrit Karten, het gebouw in 1968 geërfd. Ze heeft er niet gewoond. De secreten hadden in de jaren zestig plaatsgemaakt voor een garage en schuurtjes. Tot 1975 was de school de werkplaats van de heer A. Buijs, de 'uitvinder' van Nauerna. Hij repareerde en bouwde constructies van metaal en plastic. 16.

Daarna bewoonde Michiel de Ruyter, nazaat van de admiraal, het huis 5 jaar met zijn gezin.

In 1980 heeft ondergetekende het gehele gebouw gekocht. Het schoolgebouw was toen een ongedeelde ruimte. Je kon erin tennissen. In 1991 zijn met afscheidingen drie vertrekken een gedeeltelijke verdieping in de school gemaakt. In 2005 is het huidige 'koetshuis' naast de school gebouwd. Het gebouw en de leilinden ervoor zijn sinds 2000 gemeentelijk monument.

Ondanks het vaak intensieve gebruik is het gebouw in behoorlijke staat gebleven. De gietijzeren kozijnen van de school zijn na 147 jaar nog altijd puntgaaf, wat een kwaliteit! 17.

Bronvermelding

Alle documenten zijn kopieën.

1. Bestek en voorwaarden voor de aanbesteding op 29-10-1868, p.1
2. Declaratie van S. van den Kamp, aanneemsom fl. 8.660, eerste termijn fl. 4.330, 1-11-1869
3. Bestek en voorwaarden voor de aanbesteding op 29-10-1868, art. 17. p.12.
4. Bevelschrift gem. ontvanger Assendelft, verschot fl. 50 aan J. van Zaanen, 25-6-1869 en idem betaling fl. 46,85 aan W. Beste, tapper te Assendelft.
5. Schoolopgaven inkomsten en uitgaven, door Jan van Zaanen, 1845 en 1854 t.m. 1858.
6. Bevelschrift gem. ontvanger Assendelft, betaling fl. 150 aan Mejuf. Weduwe L.J. Immink voor geleverde bouwkundige stukken voor de school en onderwijzerswoning te Nauerna, 1-3-1870. Eerder, niet uitgevoerd, ontwerp van L.J. Immink van een school te Nauerna voor 80! Leerlingen, juni 1866. De ontwerpopdracht en het uitgevoerde ontwerpplan is helaas niet voorhanden.
7. Bestek en voorwaarden voor de aanbesteding op 29-10-1868, diverse pagina's. Van de scheidingswand zijn nog resten aanwezig, die ik niet verwijdering.
8. Raadsbesluit van benoeming voor school IV, 25-2-1875, met aantekeningen tot 1922, gemeente Assendelft.
9. Raadsbesluiten van benoeming voor school IV, 10-3-1905, 27-9-1912, 21-11-1913, gemeente Assendelft.
10. Rekeningen voor schoolbehoeften, 1878 t.m. 1887.
11. Brief van Zuster C. Bongers, Willemsparkweg, Amsterdam aan onbekend adres, vermoedelijk gemeente Assendelft, 27 maart 1919.
12. Opgaven aan gemeente Assendelft van D. Crok voor levering van melk.
13. Diverse opgaven en nota's van geleverde producten en betalingsbewijzen van gemeente Assendelft.
14. Zie 8.
15. Artikel in Courant De Zaanlander, 23-10-1951 met interview van Dirk Crok.
16. Bronnen: Jan Louwen en ontwerpplan tot verbouw als garage, juni 1948.
17. Bouwaanvragen voor schuurtjes naast de school en eigen ervaringen.

JHL